

■ K věci

Vzpomínka
na leteckou bitvu

Pavel Stojar
editor MF DNES

V okolí někdy zaslechnu poznámky, že před lety se uctívali jen sovětští osvoboditelé a teď se naopak oslavují výhradně Američané. I kdyby to tak bylo, je to správné, protože o tom, že tyto lidi nasazovali a obětovali své životy za svobodu okupované Evropy, se u nás desítky let nesmělo mluvit. To poděkování jsme jim celou tu dobu dlužili. A teď se ho v pokročilém věku dočkali jen nemnozí. Mezi nimi i někdejší americký letec Joseph Owsianik, který teď na místo bitvy v Bílých Karpatech přijel už podruhé.

A jak sám veterán zdůrazňuje, je potřeba ocenit i obětavé nadšence, co dokáží i po desítkách let od dramatických válečných událostí objevovat nové souvislosti a vypátrat dosud žijící muže, kteří tehdy tvořili posádky sestřelených amerických letadel. Nebýt těchto nadšenců, možná by se na události z konce srpna 1944 i jejich aktéry zapomnělo. A pak by nebylo komu poděkovat.

„Útok přišel znenadání“

Člen posádky amerického bombardéru sestřeleného v roce 1944 navštívil po letech místo tragédie

Slavičín, Rudice - Jen několik minut trval 29. srpna 1944 nečekaný útok německých stíhaček Focke Wulf a Messerschmidt na chvost americké bombardovací formace mířící z Itálie na Ostravu:

Němci využili faktu, že se původně sevřená formace takřka pěti stovek bombardérů a 185 stíhaček 15. letecké armády kvůli stoupání do výšky devíti tisíc metrů roztáhla až do stokilometrové délky a „opozdilce“ bez ochrany stíhaček nad moravsko-slovenským pomezím napadli.

Během deseti minut se k zemi zřítilo devět létajících pevností B-17, jedenačtyřicet členů posádek zahynulo. Joseph P. Owsianik, který vyskočil ze zasaženého bombardéru s padákem v okolí Rudic, má krvavé drama dodnes před očima.

Útok německých stíhaček byl podle svědectví zcela nečekaný.

Dosáhli jsme právě bodu, kdy začíná příprava na bombardování. Otevírají se dveře pumovnice, probíhá příprava na fotografování výsledků bombardování. To byla moje práce. Jenže najednou slyším, jak volá zadní střelec, že se blíží Němci. Vzápětí začali pálit, motor číslo dva se ocitl

tl v plamenech. Pilot ohlásil, aby chom opustili letadlo.

Vy jste se ještě pokoušel zachránit kolegu ...

Měl jsem vyskočit přes pumovnici, ale nešlo to. Vrátil jsem se zpět na místo bočního střelce a hledal střelce ze spodní kulové věže. Chtěl jsem ji klikou natočit do pozice, aby se otevřely dvířka, ale byly zaseklé. Neodpovídal, myslím, že už byl v té chvíli po smrti. Nezbyvalo moc času. Otočil jsem kliky u bočních nouzových dveří, vykopl je a vyskočil. Padal jsem volným pádem zhruba deset tisíc stop, pak jsem otevřel padák. Chvilí na to mě minul hořící německý Focke Wulf, byl to obrovský žár.

Jaký byl osud posádky vašeho bombardéru?

Zahynuli bombometčík Russell Meyrick a střelec spodní věže Joseph Marinello. Ten zemřel přímo ve věži, Meyrickovi se neotevřel padák. Dalších šest členů posádky skončilo v zajetí. Jen pravý boční střelec se skrýval v jedné rodině v Přechkovicích až do konce války. Zadní střelec se zase dostal na Slo-

vensko. Odtud je z letiště Tri duby dopravili zpět do Itálie.

Snesl jste se poblíž Rudic. Jak reagovali místní?

S druhým pilotem, zraněným poručíkem Flynnem na nosítkách, nás místní lidé dovedli do kostela. Vytáhl jsem únikové mapy, ale záhy dorazili Němci. Obklíčili kostel, posta-

„Těší mě, že se o tehdejší události zajímají mladí lidé.“

Joseph Owsianik

vili kulometry. Někdo mě udeřil, další mi vrazil pistolí do úst. Hodně nepřijemný okamžik. Pak nás odvedli do vězení ve Slavičíně.

Skončil jste v zajateckém táboře v dnešním Tychowu na polském území. Jaké tam panovaly poměry?

Ze začátku to nebylo nejhorší. Ale jak se přiblížila fronta, Němci nařídili pochod smrti. 4. února 1945 v jednu v noci jsme vyšli. Trvalo to 86 dní, ušli jsme asi 650 mil. Dorazili jsme až k městu Halle. Nejhorší

byl nedostatek vody a minimum jídla. Snažili jsme se přežít, jak se dalo. Třeba já vyměnil snubní prsten za půl bochníku chleba. 26. dubna nás osvobodila americká 101. výsadková divize. Jestli jste viděl film Bratrstvo neohrožených, tak to byli oni.

Jak se Němci k zajatcům chovali?

Tak především zjišťovali, kdo je Žid. Dal jsem třeba jednomu z kolegů křesťanský medailonek, což ho určitě zachránilo od smrti. Ale zažil jsem i jinou scénu ve vězení. Přišel německý pilot, důstojník, a řekl, že sestřelil náš bombardér. Zeptal se, jestli jsem něco jedl. Říkám, že tři dny nic. Všechny kolem hned seřval. Dostal jsem nějakou sekanou s bramborem, kávu, chleba, cigarety. A řekl mi: Posad se a zapal si!

Před několika dny jste se setkal s Willi Reschkem, německým pilotem, který na vaši bombardovací sestavu v srpnu 1944 útočil. Co jste si řekli?

Bylo to hezké a upřímné setkání. Potřásli jsme si rukama, vše probrali. A shodli se, že to byla absurdní doba. Jako každá válka.

Vrátil jste se po válce k letadlům?

Vláda mi umožnila dodělat si pilotní průkaz. Ale létání mi lezlo docela do peněz, takže jsem mu dal později vale.

Váleční veteráni z této bitvy se u vás doma každý rok setkávají.

Loni jsme se viděli v Daytonu v Ohiu, letos je na řadě Houston v Texasu. Většinou se scházejí piloti a navigátoři, jsem tam jedním z mála poddůstojníků. Ale není to o šaržích, v první řadě o kamarádství.

Co říkáte na české nadšence, které tehdejší událost fascinuje? Jeden z nich, Michael Žitník, dokonce založil v Šanově specializované muzeum.

Je to skvělé, už kvůli těm padlým klukům. Michaelovi jsem poslal loni detektor kovů. Co jsem slyšel, tak našel další zajímavé věci. A těší mě, že se o tehdejší události zajímají hlavně mladí lidé.

Zdá se vám často o válečných zážitcích?

Je to už dávno, ale v hlavě vám to samozřejmě zůstane navždy. Možná mám lepší paměť než ostatní, ale tehdejší bitvu si vybavím minutu po minutě! **ZDENĚK MATYÁŠ**